

Ketrin Deb
DAVNO
ZABORAVLJENA
PESMA

Prevela
Milica Cvetković

■ Laguna ■

Naslov originala

Katherine Webb

A HALF FORGOTTEN SONG

Copyright © Katherine Webb 2012

First published by Orion, London

Translation Copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA



Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za Pi

PRVO POGLAVLJE

Vetar je bio tako jak da se Dimiti osećala kao razapeta između dva sveta; na javi uhvaćena u snu, tako živom da su se granice zamutile, pa nestale. Oluja je šibala po uglovima kućice, brujala niz dimnjak, treskala napolju po drveću. Ipak je sve nadjačalo more udarima o kamenu obalu, razlomljenim talasima u podnožju litice. Duboka tutnjava, koju kao da je osećala u grudima, gručala joj je uz kosti iz poda.

Dremala je u stolici uz ugašenu vatru. Suviše stara i umorna da ustane, da se odvuče gore u krevet. Međutim, vetar je trgnuo i otvorio kuhinjski prozor, pa ga je ljuljao na šarkama. Duvao je tako jako da bi već u sledećem naletu mogao da ga dokrajči. Prozorski ram je bio natruo; već godinama je bio zatvoren držeći se samo na presavijenom parčetu papira. Taj zvuk joj se javio u snu i probudio je, ali je još lebdela na ivici sna i jave kad je hladan noćni vazduh nagrnulo unutra i obavio joj stopala, slično nadolazećoj plimi. Morala je da ustane i opet papirom podglavi prozor da se ne bi razbio. Otvorila je

oči i sasvim jasno videla sive obrise prostorije. Kroz prozor, mesec je leteo po nebu, a oblaci jurili pored njega.

Drhteći je došla do kuhinjskog prozora čije staklo je oluja zasula solju. Kostii stopala su je bolele probijajući joj kožu. Od spavanja na stolici ukočili su joj se kukovi i leđa, odrveneli, pa je s mukom pokrenula zglobove. U naletu vetra joj se digla kosa, pa je zadrhtala, ali je sklopila oči da ga omiriše jer je volela miris mora, bio joj je tako blizak. Bio je to miris svega onog što je poznavala; miris doma – njenog zatvora; miris nje same. Kad je otvorila oči, jeknula je.

Ugledala je Selest. Napolju, tamo na litici, kako stoji leđima okrenuta kućici, zagledana u more, obavijena srebrnom mesečinom. Površina Lamanša se izvijala i penila, s belih kresta talasa raspršene kapljice su udarale i bockale obalu. I po licu je osetila kako je ujedaju te sitne, čvrste kapi. Kako to da je Selest tamo? Posle svih dugih godina, pošto je sasvim nestala? No sigurno je to ona. Njena izdužena, prepoznatljiva leđa gipke kičme, što se spuštaju u pohotne obline kukova, one ruke spuštene uz bokove i rašireni prsti. *Volim dodir vetra, njegovo hujanje kroz šake.* Reći, izgovorene onako čudno, grleno, kao da su joj tiho ulazile kroz prozor. Duga kosa i dugačka, bezoblična haljina, što se vijori iza nje; tkanina priljubljena uz obrise njenih kukova, pasa i ramena. Zatim je ugledala jasnu sliku – njega kako skicira Selest, očiju što snažno, zastrašujuće trepću, sa nesalomljivom usredsređenošću. Opet je zažmurila i čvrsto stisla kapke. To sećanje je bilo i voljeno i nepodnošljivo.

Kad je otvorila oči, još je bila na stolici, a prozor je i dalje lupao, vetar je uletao u kuću. Zar uopšte nije ustajala? Zar nije otišla do prozora, videla Selest? Nije znala je li to bilo stvarno a ovo sad san, ili je obrnuto. Srce joj se popelo u grlo i snažno tuklo – Selest se vratila; Selest je otkrila šta se onda

dogodilo i ko je za to kriv. U mislima joj je sevnuo divlji, gnevni pogled te žene, pogled što sve prožima, što vidi kroz nju; i najednom je znala. *Predosećanje*, čula je majčin glas kako joj otrovno šapuće u uho, tako jasno da se osvrnula da proveriti je li Valentina zaista tamo. Po uglovima sobe su se vukle senke i zurile u nju. Majka je ponekad tvrdila kako ima taj dar, pa je uvek tražila iste znake i kod ćerke. Gajila svaki nagoveštaj intuicije. Možda je, konačno, ovo to čemu se Valentina nadala, jer je sad jednostavno *znala* da nailazi promena. Bila je u to sigurna kao što je znala da je more duboko. Posle svih dugih godina, nailazi promena. *Neko* dolazi. Strah ju je obujmio teškim rukama.

Jutarnje sunce je prodiralo kroz visoke prednje prozore galerije, pa se odbijalo od poda i zaslepljivalo. Sunce kasnog leta, još toplo, obećavalo je lep dan, ali kad je Zak otvorio ulazna vrata, osetio je nemilosrdnu hladnoću vazduha koje nije bilo prošle nedelje. Vlažan i oštar miris što je govorio o jeseni. Jesen. Promena godišnjih doba, kraj srećnog predaha u kom je uživao, u kom se pretvarao da će sve ostati kako jeste. To je bio poslednji dan i Eliz se spremala da ode.

Pogledao je na jednu pa na drugu stranu ulice. Bilo je tek osam sati i niko živ nije išao njegovom ulicom u Batu. Gilkristova galerija je bila smeštena u uskoj bočnoj ulici, stotinak metara od Ulice velikog Pultnija, glavne saobraćajnice. Dovoljno blizu da ljudi vide njegovu tablu kad prolaze i pogledaju po ulici. A tabla je bila upadljiva – postarao se za to. Jedino ga je iznenađivalo to što su se ljudi retko obazirali kad su išli Ulicom velikog Pultnija. Tešio se kako je ionako prerano za one što kreću u kupovinu. Neprekidne reke ljudi su ispresecale kraj ulice, a svi su imali onaj žustar, užurban

izgled ljudi što idu na posao. Prigušen zvuk njihovih koraka pronosio se u tišini, dopirao do njega kroz oštre crne senke i zaslepljujuće snopove sunčeve svetlosti. Od njihovog bata Zaku se činilo da tišina oko vrata galerije zvuči žalosno. Podsetio se kako galerija ne bi trebalo da zavisi od koraka ni od prolazaka. Ona je nešto što određeni ljudi treba da potraže. Uzdahnuo je i vratio se unutra.

Zakova galerija je bila draguljarnica pre nego što je on pre četiri godine preuzeo zakup. Dok je preuređivao prostor, pod pultom i iza podnih lajsni nailazio je na metalne alkice i kopčice, komadiće zlatne i srebrne žice. Našao je čak i jedan dragi kamen iza police, zaglavljn u uskom prorezu između drveta i zida. Kad su razmontirali policu, pao mu je na stopalo i temeljno lupnuo. Sitan, blistav, savršeno proziran kamen koji bi mogao da bude i dijamant. Zak ga je sačuvao smatrajući da je to dobar znak. A možda mu je on navukao prokletstvo, razmišljao je. Možda je trebalo da potraži onog draguljara i vrati mu ga. Lokal je bio savršeno smešten, na blagoj padini, a ogromni prozori gledali su na jugoistok, primali su prepodnevno sunce i usmeravali ga u pod galerije, a ne na zidove gde su visila osetljiva umetnička dela. Čak i kad je oblačno, unutra je bilo svetlo; osim toga, dovoljno je prostrano da se čovek odmakne i sa primerene razdaljine divi većim slikama.

Doduše, u tom trenutku i nije bilo većih slika. Konačno je prethodne nedelje prodao Votermanov pejzaž, delo savremenog, lokalnog umetnika. Visilo je u izlogu taman toliko dugo da se Nik Voterman uzrujao da će boje izbledeti, te je prodaja stigla na vreme da spreči slikara da celu svoju zbirku odnese nekud drugde. *Celu njegovu zbirku*, tiho je frknuo Zak. Tri slike obrisa Bata iz različitih uglova sa okolnih brda i pomalo sladunjav prizor plaže s devojkom

koja šeta crvenog irskog setera. Uzeo je tu sliku samo zbog boje psa. Neverovatna bakarnocrvena, blesak života u inače nepomičnom prizoru. Cena one slike, podeljena na jednake delove galeriji i umetniku, Zaku je donela dovoljno da plati porez na auto i da ga opet vrati na ulicu. Na vreme da poveze Eliz u prirodu, na nekoliko pravih izleta. Obišli su pećine u Čedaru, išli u Longlit, jeli u šumi Sejvernek. Okrenuo se polako i pogledao preostala dela, preleteo pogledom nekoliko malih ali lepih slika raznih slikara dvadesetog veka i nekoliko novijih akvarela lokalnih umetnika, a onda se ozario pred zanosnom dušom zbirke: tri crteža Čarlsa Obrija.

Brižljivo ih je okačio jedan do drugog, na zidu s najboljim osvetljenjem i na savršenoj visini. Prvi je gruba skica u olovci koja se zove *Mici čupka*. Devojka na slici čuč, nimalo otmeno, leđima okrenuta umetniku i široko raširenih kolena, pokrivenih tkaninom proste suknje. Bluza joj je nemarno zadenuća za pojas, a pozadi se izvukla i podigla pa se vidi deo kože. Nacrtana je u obrisu, užurbano osenčena, ali onaj deo njenih leđa, zasecanje kičme, bio je tako lepo izveden da je Zak oduvek želeo da pruži ruku i palcem pređe preko žleba, da oseti onu glatku kožu i čvrste mišiće pod njom. Na njoj nešto vlage od znoja, tamo gde ju je sunce ugrijalo. Devojka je očigledno razvrstavala nekakvo lišće u korpu od pruća na zemlji između kolena; kao da je osetila da je neko pomno posmatra, kao da je naslutila taj nepozvan dodir po leđima, nakrivila je lice prema ramenu tako da joj se vide uvo i obris obraza. Oko joj se ne vidi, samo naznaka trepavica iznad obline jagodice, ali je svejedno Zak osećao njenu svesnost, napetost zbog prisustva nekog iza sebe. Posmatrača svih tih godina ili umetnika u ono vreme? Crtež je potpisan i datiran 1938. godine.

Drugi rad je urađen crnim i belim suvim pastelima na žućkastomrkom papiru. Bio je to portret Selest, ljubavnice Čarlsa Obrija. Selest – izgleda da nigde nije zabeleženo prezime te žene – bila je francusko-marokanskog porekla i imala ten boje meda pod gustom crnom kosom. Na crtežu su joj samo glava i vrat, prekida se kod ključnih kostiju, a na tom malom prostoru tako snažno je uhvaćen njen gnev da je Zak često viđao kako ljudi malo ustuknu kad je prvi put ugledaju, kao da očekuju da ih neko prekori što su se usudili da je pogledaju. Zak se često pitao šta ju je tako ražestilo, ali mu je plamen njenog pogleda govorio da je slikar bio na tankom ledu kad je rešio baš u tom trenutku da je slika. Selest je bila prelepa. Sve Obrijeve žene su bile lepe, pa čak i kad se ne bi moglo reći da je to lepota po opšteprihvaćenim merilima, on bi svejedno na portretima uhvatio duh njihove zavodljivosti. Međutim, kod Selest nije bilo nedoumica, imala je savršeno zaobljeno lice, ogromne bademaste oči i otkose vlasi boje mastila. To lice i njegov izraz bili su drski, neustrašivi, potpuno zanosni. Nije ni čudo što je onako dugo zanosila Čarlsa Obrija. Duže nego što je uspela ijedna druga ljubavnica.

Treću Obrijevu sliku je uvek gledao poslednju, kako bi je gledao najduže. *Delfina*, 1938. Umetnikova ćerka, trinaestogodišnjakinja u to vreme. Nacrtao ju je od kolena nagore, opet u olovci, kako stoji sa sklopljenim šakama pred sobom, u bluzi s mornarskom kragmom i kovrdžave kose vezane u rep. Stajala je skoro sasvim okrenuta ka slikaru, krutih i ukočenih ramena, kao da joj je upravo rekao da se uspravi. Izgledalo je kao školska fotografija, za koju joj nije bilo ugodno da pozira; ali oko usana joj je titrao nervozan osmejak, kao da ju je ta pažnja trгла, ali joj je i prijala. U očima i kosi joj je bilo svetla, a Obri je uspeo sa samo nekoliko poteza tako jasno da

prenese njenu nesigurnost, da se činilo da će se svakog časa pomeriti, pokriti osmeh dlanom i stidljivo okrenuti lice na drugu stranu. Bila je drugačija, nesigurna u sebe, poslušna; Zak ju je voleo zbunjajućom silinom koja je bila delimično očinska, zaštitnička, a delimično nešto više. Lice je imala još detinje, ali su se u njegovom izrazu i u očima već videli tragovi žene u koju će izrasti. Bila je pravo oličenje mladosti, tek datog nagoveštaja, proleća koje samo što nije zapupelo. Zak je satima zurio u njen portret, žaleći što je nije upoznao.

Taj crtež je bio i vredan pa, samo kad bi hteo da ga proda, odbio bi vukove od vrata. Znao je čak i kome bi ga prodao, ko bi ga sutra kupio samo da se on reši. Filip Hart, još jedan zaljubljenik u Obrijevo delo. Zak ga je pre tri godine nadlicitirao na aukciji u Londonu, pa je Filip otad dolazio već dva-tri puta da vidi sliku i da proveri je li Zak spreman da je proda. No Zak nije bio spreman. Mislio je da nikad i neće biti. Poslednji put kad je došao, Hart mu je ponudio sedamdeset hiljada funti i tad se prvi put Zak pokolebao. Koliko god da su lepi, uzeo bi polovinu te sume za crteže Selest ili Mici, druga dva dela preostala u sve oskudnijoj zbirci Obrijevih dela. Ipak nije mogao da se rastane od *Delfine*. Na drugim skicama gde je ona prikazana – a ni njih nema mnogo – ona je samo koščato dete, figura u pozadini, zaklonjena varničavim prisustvom sestre Elodi ili drske Selest. No na tom crtežu bila je svoja; živa i na pragu svega što tek treba da dođe. Šta god to bilo. Bila je to poslednja slika koju je Obri nacrtao pre katastrofalne odluke da ode i bori se na kontinentu u Drugom svetskom ratu.

Zak je i sad stajao i gledao joj divno prikazane šake s kratkim, zatupastim noktima; nabor trake koja joj pridržava kosu na potiljku. Zamišljao ju je kao muškaraču; zamišljao je kako četkom užurbano, bolno cima nemirnu kosu. *Onog*

jutra je bila na litici i tražila perje ili cvetove ili nešto drugo što je vredelo naći. Nije muškarača, ali ni devojčica koja naročito mari da bude lepa. Vetar joj je šibao kosu i pravio čvorove koje će danima morati da raspliće, a Selest ju je izgrdila što ne nosi maramu. Elodi je sedela na stolici iza oca dok je on crtao, mlatila nogama napred-nazad, nadurena od ljubomore i besa. Delfini srce samo što nije prslo od ponosa i ljubavi koje je osećala prema ocu; a kako je on skicirao mršteći se, ona se uporno molila da ga ne razočara. Pri jarkoj svetlosti u galeriji Zakov odraz je zurio u njega sa stakla, jednako vidljiv kao i linije olovke iza njega. Kad bi se usredsredio, video je i jedno i drugo istovremeno – njegov odraz preko njenog lika, njene oči što gledaju u njegovo lice. Nije mu se dopadalo ono što vidi – iznenada ga je vlastiti zadubljen, čežnjiv izraz učinio starijim od trideset pet godina koliko je imao; a isto tako iznenada osetio se staro. Još se nije očešljao pa su mu pramenovi štrčali, a trebalo je i da se obrije. Ništa nije mogao da učini zbog senki ispod očiju. Loše spava već nedeljama, otkad je saznao za Eliz.

Začulo se tapkanje koraka i Eliz je naglo sišla sa stepenica u galeriju iz stana iznad, pa se zakačila za kvaku i zaljuljala na vratima, blistavog lica, dugih smeđih pramenova kose zalepršalih iza nje.

„Hej! Rekao sam ti da se ne ljuljaš tako na vratima! Prevelika si, Elz. Izvaliče ih iz šarki“, rekao je, pa je dograbio i digao s vrata.

„Dobro, tata“, odvratila je Eliz, a svaki trag kajanja joj je nestao pod širokim osmehom i prizvukom smeha što joj se uvukao u reči. „Možemo li sad da doručkujemo? Samo sam *tako* gladna.“

„Samo *tako*? To je, bogami, ozbiljno. Dobro. Samo sekund.“

„Jedan sekund!“, povikala je Eliz pa strčala niz ostatak stepenica do prizemlja, gde je bilo dovoljno mesta da se vrti širom raširenih ruku, dok su joj noge izgledale kao da će saplesti jedna drugu. Zak ju je kratko posmatrao osećajući kako mu se steže grlo. S njim je već četiri nedelje i nije znao kako će bez nje. Eliz je imala šest godina, bila je snažna, zdrava, treperava. Imala je istu Zakovu smeđu boju očiju, ali su njene bile krupnije i blistavije, beonjače belje, a oblik im se stalno prelivao iz iskolačenih od zaprepašćenja ili uvređenosti do skupljenih zbog smeha ili pospanosti. Na Eliz su te smeđe oči bile prelepe. Nosila je ljubičaste farmerke, ružičastu majicu sa slikom Džiminaja, omiljenog konja iz škole jahanja. Sama Eliz ga je slikala i slika nije dobro ispala. Džiminaj je digao glavu prema aparatu i zabacio uši, a blic mu je izazvao jeziv blesak u oku, pa je Zaku izgledao ljutito, čudno izduženo, a moguće i sasvim zlo. Eliz je ipak volela tu majicu kao što je volela i konja. Odeću je upotpunila jarkožutom plastičnom tašnicom; sve te loše složene boje davale su joj gizdav izgled, ali i sladak, nalik tvrdim bombonama. Ali joj ne bi dozvolila tako da se obuče, no Zak se ni za šta na svetu ne bi raspravljao oko toga i terao je da se presvlači njihovog poslednjeg zajedničkog dana.

„Lepo si se obukla, Elz“, doviknuo joj je.

„Hvala!“, odgovorila je bez daha, i dalje se vrteći.

Zak je shvatio da se upiljio u nju. Trudio se da primeti sve na njoj. Znao je da će sledeći put kad je bude video doći do mnogih sitnih promena. Možda će i prerasti majicu s ružnim sivim konjem ili će se ohladiti prema tom stvoru, mada mu se to činilo neverovatno. Trenutno se uzrujala što napušta konja isto koliko i što napušta društvo i školu. Oca. Pretpostavio je da će se sve pokazati s vremenom. Uskoro će saznati je li mu ćerka neko ko se ponaša po izreci „daleko od očiju, daleko

od srca“ ili će joj razdaljina pojačati ljubav. Molio je boga da je ovo drugo. Ispio je kafu, zatvorio i zaključao ulazna vrata, pa uhvatio ćerku oko rebara tako da je zacičala od smeha.

Doručkovali su za jeftinim stolom od borovine u kuhinji stana iznad galerije, uz muziku Majli Sajrus sa CD-plejera. Zak je tiho uzdahnuo kad je njegova omražena pesma zašecerene pop-zvezde ponovo krenula i kad je, na svoj užas, shvatio da je, postepeno i mimo volje, naučio sve reči. Eliz je jela pahuljice i mrdala ramenima gore-dole, u nekakvoj sedećoj igri, a Zak je zapevao stih refrena falsetom od čega se zagrcnula i prolila mleko po bradi.

„Jesi li uzbuđena zbog puta?“, pitao ju je obazrivo kad je Majli konačno utihnula. Eliz je klimnula glavom, ali ništa nije rekla, već je pojurila poslednje pahuljice po činiji, pa ih izvukla iz mleka kao da peca punoglavce. „Sutra u ovo vreme bićeš u avionu, visoko na nebu. Biće baš zabavno, jelda?“, navalio je ljuteći se na sebe jer je primetio kako Eliz nije sigurna šta da odgovori. Znao je da je uzbuđena, uplašena, da se raduje putovanju, da joj je žao što odlazi. Pomešana osećanja za koja je premlada da savlada, a kamoli izrazi.

„Mislim da bi i ti, tata, trebalo da pođeš“, konačno je rekla i odgurnula činiju, pa se zavalila i zamahala nogama.

„Ne verujem da je to tako dobra zamisao. Svejedno, videćemo se za praznike, a i dolaziću često u posetu“, rekao je mehanički i proklinjao sebe za slučaj da bude sprečen. Letovi preko Atlantskog okeana nisu jeftini.

„Obećavaš?“ Eliz ga je pogledala pravo u oči, kao da je primetila da mu reči zvuče šuplje. Zaku se stegao stomak, a kad je progovorio, glas mu nije zvučao normalno.

„Obećavam.“

Trebalo je da njih dve krenu pre kraja letnjeg raspusta, tvrdila je Ali, kako bi Eliz imala priliku da se nekoliko nedelja

snađe pre nego što pođe u novu školu. U školu u Hingamu, blizu Bostona. Zak nikad nije bio u Novoj Engleskoj, ali je zamišljao kolonijalnu arhitekturu, široke otvorene plaže i blistavobebe jahte poredane na vezu uz isprane drvene dokove. Zbog tih plaža i brodova Eliz se najviše radovala. Louel je imao jedrilicu. Louel će naučiti Ali i Eliz da jedre. Ploviće uz obalu i ići na izlete. Samo ako vidi jednu Elizinu sliku blizu broda bez pojasa za spasavanje, pomislio je Zak, za tren će se stvoriti tamo i zveknuti Louela po onoj uobraženoj njušci. Nečujno je uzdahnuo zbog te jadne misli. Louel je fin tip. Louel nikad ne bi pustio dete blizu broda bez pojasa za spasavanje, naročito ne tuđe dete. Louel se nije trudio da bude Elizin otac – prihvatio je da ona već ima oca. Louel je bio tako vraški druželjubiv i razuman, a Zak je tako mnogo želeo da dobije razlog da ga zamrzi.

Popakovao je Elizine stvari u njen kofer na točkićima sa slikom pingvina iz filma *Ples malog pingvina*, pa pretražio stan i galeriju da pronade njene štikaljke za kosu sa šljokicama, Albergove knjige i veći broj plastičnih sitnih predmeta koji kao da ostaju za njom kud god krene. Trag po kom bi je našao ako bi se izgubila. Izvadio je CD Majli Sajrus pa skupio i ostale diskove – elektronske knjige bajki i pesmica, druge sladunjave pop muzike i zbirku mračnih nemačkih narodnih pripovedaka koje joj je poslala jedna od Alinih tetaka. Uzeo je Elizinu omiljenu, *Priče Beatriks Poter*, i razmišljao da je zadrži. Prošle nedelje su je slušali u autu na svim izletima, pa mu je za poslednje dane leta ostao zvuk Elizinog glasa dok prati pripovedača, trudi se da mu oponaša glas, pa posle ceo dan ponavlja te rečenice. *Daj mi malo ribe, Hanka Manka! Kvak, reče Natka Glupa Patka!* Pomislio je kako bi mogao sebi da je pušta, pa da zamišlja njeno izvođenje kad već ode, ali

pomisao na to da odrastao čovek sluša dečje priče, sasvim sam, bila je suviše jadna. Spakovao je i taj CD sa ostalima.

Tačno u jedanaest sati Ali je stigla i držala dugme zvona nekoliko sekundi duže, tako da je zvučalo nestrpljivo, nametljivo. Kroz staklo na vratima Zak joj je video plavu kosu. U poslednje vreme se šišala kratko i ravno; sunce ju je okrznulo pa je sijala. Naočarima za sunce je skrivala oči, a nosila je prugasti plavo-beli pamučni džemper koji joj je pokrivao vitko telo. Kad je otvorio vrata, uspeo je da se osmehe, a primetio je i da je poznati emocionalni trn koji je obično izazivala, ovog puta tuplji, kao da se smanjuje. Ono što je nekad bilo bespomoćna ljubav, bol, gnev i beznađe, sad je pre ličilo na nostalgiju; jedva osetno tupo tištanje, kao stara tuga. Osećanje nešto blaže i mirnije nego ranije. Znači li to da više nije zaljubljen u nju? Pretpostavljao je da je tako. Ipak, kako je to moguće – kako ljubav može da nestane i ne ostavi razjapljenu rupu u njemu, kao od izvađenog tumora? Ali se stegnuto nasmešila, a Zak je spustio glavu i poljubio je u obraz. Ona mu ga je poturila, ali nije uzvratila poljubac.

„Zak, kako je?“, pitala je i dalje s onim stegnutim osmehom. Pre nego što je progovorila, duboko je uzdahnula, pa zadržala vazduh, zatvorila ga, od čega su joj se nadule grudi. Zak je shvatio da je očekivala novu svađu. Pripremila se za nju.

„Sve je odlično, hvala. Kako si ti? Spakovala si sve? Uđi.“ Koraknuo je unazad i pridržao joj vrata. Kad je ušla, Ali je skinula naočare i pogledala praktično prazne zidove galerije. Oči su joj bile pomalo krvave, što je znak premora. Okrenula se prema Zaku, hitro ga pogledala sažaljivim, a onda i ogorčenim pogledom, ali je prećutala ono što je nameravala da kaže.

„Izgledaš... dobro“, kazala je. Zak je pomislio da je to iz učtivosti. Od onog da mogu jedno drugom sve da kažu stigli su dotle da su učtivi jedno prema drugom. Nastala je kratka

stanka, donekle neprijatna dok se ta poslednja promena u njihovom odnosu ne slegne. Šest godina braka, dve godine otkako su razvedeni, otkako su postali stranci. „Vidim da još čuvaš *Delfinu*“, rekla je.

„Znaš da tu sliku nikad neću prodati.“

„Zar galerije ne postoje zbog toga? Zbog kupovine i prodaje...“

„I izlaganja. Ona mi je u stalnoj postavci.“ Zak se kiselo nasmešio.

„Ona bi ti omogućila mnogo letova da vidiš Eliz.“

„Ne bi trebalo da bude tako“, prasnuo je Zak grubim glasom. Ali je skrenula pogled, prekrstila ruke.

„Zak, nemoj...“

„Ne, nećemo ni ti ni ja. Znači, nema predomišljanja u poslednji čas.“

„Gde je Eliz?“, upitala je Ali prenebregavši njegovu opasku.

„Gore je, gleda nešto glasno i glupo na televiziji“, rekao je. Ali ga je nestrpljivo pogledala.

„Pa, nadam se da si svih ovih nedelja s njom radio nešto više od toga da je posadiš pred...“

„Ma hajde, Ali. Zaista mi od tebe ne trebaju pouke o roditeljstvu.“ Rekao je to mirno, skoro šaljivo. Ona je još jednom duboko udahнула i zadržala dah. „Sigurno će ti Eliz ispričati šta smo radili. Elz! Mamica je stigla!“, doviknuo je ćerki provirivši na vrata stepeništa. Nedeljama je zazirao od njenog odlaska, od onog trenutka kad mu je Ali rekla da se sele, a sve prepirke, rasprave i nove prepirke ništa nisu promenile. Sad mu je užas od njenog odlaska postao gotovo nepodnošljiv, pa pošto je kucnuo čas, želeo je što pre da ga prebrodi. Što brže, manje će boleti.

Ali mu je spustila šaku na ruku.

„Sačekaj dok je ne dozoveš. Zar ne želiš da razgovaramo o...?“, učutala je, slegnula ramenima i raširila prste tražeći reči.

„Baš tako“, kazao je Zak. „Razgovarali smo i razgovarali, ti si mi govorila šta želiš, ja sam tebi govorio šta ja želim, a zaključak je da ćeš uraditi onako kako ti želiš i ja mogu da se obesim. Zato, samo obavij to, Ali“, rekao je iznenada iscrpljen. Pekle su ga oči pa ih je protrljao palčevima.

„Ovo je prilika da Eliz i ja počnemo nešto novo. Nov život... bićemo srećnije. Moći će da zaboravi...“

„Mene?“

„Onaj... preokret. Stres izazvan razvodom.“

„Smatram da nije dobra zamisao da je odvedeš od mene, zato nema svrhe što pokušavaš da me ubediš. Uvek ću smatrati da je to nepravedno. Nisam ti osporavao starateljstvo jer... jer nisam hteo da sve još iskomplikujem. Da otežam i njoj i nama. A ti mi ovako zahvaljuješ za to. Vodiš je pet hiljada kilometara od mene, pa ću moći da je vidam dva-tri puta godišnje i šaljem joj poklone koji joj se ne dopadaju jer sam tako daleko od svega što ona *zaista* voli...“

„Nije stvar u tome. To nema veze s tobom...“ Ali je ljutito sevnula očima, mada joj je Zak u pogledu video i grižu savesti; video da je s mukom donela odluku. Začudo, zbog toga se nije osećao bolje od nje.

„Kako bi se ti osećala, Ali? Kako bi se osećala da si na mom mestu?“, upitao je napregnuto. Na jedan užasan trenutak učinilo mu se da će se rasplakati. Ipak nije. Gledao je Ali u oči i naterao je da shvati; neko osećanje joj je nateralo rumenilo u obraze i izazvalo blistav i beznadežan pogled. Zak više nije bio u stanju da protumači to osećanje, a upravo tad je Eliz strčala niz stepenište i poletela majci u zagrljaj.

Kad su pošle, Zak je zagrljio Eliz i pokušao da se smeši, da je ubedi da ne treba da se oseća loše. No kad se Eliz rasplakala, više nije mogao da se uzdržava – osmeh mu se preobrazio u grimasu, a suze su mu zamutile pogled na nju, tako da je na

kraju prestao da se pretvara kako je sve u redu. Eliz je grcala i jecala, trljala oči zglavcima prstiju, a Zak ju je izmakao pa joj otirao suze.

„Mnogo te volim, Elz. Uskoro ćemo se videti“, kazao je bez ikakve dvosmislenosti, bez naslućivanja da je to samo možda. Klimnula je glavom, hvatajući isprekidano vazduh. „Hajde. Još jedan osmeh za tatu pre nego što odeš.“ Ona se svojski potrudila, okruglasta ustašca je izvila u uglovima dok su joj jecaji potresali grudi. Zak ju je poljubio i uspravio se.

„Hajde“, rekao je grubo Ali. „Hajde sad.“ Ali je uhvatila Eliz za ruku i odvušla je po pločniku do parkiranog auta. Eliz se okrenula i mahala sa zadnjeg sedišta. Mahala je sve dok auto nije nestao niz brdo i iza ugla. A kad se to desilo, Zak je osetio kako se nešto u njemu gasi. Nije znao šta je to, ali je znao da je važno. Otupeo, seo je na stepenik pred galerijom i tamo dugo sedeo.

Sledećih nekoliko dana Zak je otaljvao svakodnevni život, otvarao je galeriju, trudio se da ispuni vreme nebitnim poslovima, čitao aukcijske kataloge, opet zatvarao galeriju; a sve to je pratila ona ista otupelost. U svemu što je radio osećao je prazninu. Bez Eliz da ga budi, da traži doručak, da očekuje da je on zabavi, da joj ugađa, da je izgrdi, sve ostalo što je radio izgledalo mu je besmisleno. Dotad je mislio da je to što je izgubio Ali najgore što može da mu se dogodi. Sad je znao da je gubitak Eliz još mnogo, mnogo gori.

„Nisi je izgubio. Uvek ćeš joj biti otac“, rekao mu je prijatelj Ijan dok su jeli kari naredne nedelje.

„Odsutan otac. Takav baš ne želim da budem“, odgovorio je Zak mrzovoljno. Ijan neko vreme nije ništa rekao. Očigledno mu je bilo teško da nađe utešne reči; Zakovo društvo mu

je postalo naporno. Zak se zbog toga osećao loše, ali ništa nije mogao. Nije mu ostalo one pritvorne hrabrosti, ni čvrstine ni otpornosti. Kad je Ijan obazrivo natuknuo kako bi taj odlazak u Ameriku mogao za Zaka da znači oslobađanje, da i njemu omogućí nov početak, Zak ga je hladno pogledao pa mu se prijatelj osetio neprijatno i ućutao. „Izvini, Ijane. Grozno sam društvo, zar ne?“, izvinio se na kraju.

„Užasno“, složio se Ijan. „Hvala bogu da ovde prave dobar kari inače bih otišao već posle deset minuta.“

„Izvini. Samo mi je... samo mi već nedostaje.“

„Znam. Kako ide posao?“

„Propada.“

„Nije valjda?“

„Sasvim moguće.“ Zak se osmehnuo zbog užasnutog izraza Ijanovog lica. Ijanova kompanija – koja organizuje ljudima pustolovine kakve dožive samo jednom u životu – sve vreme se širila.

„Ne smeš to dozvoliti, družo. Mora da postoji nešto što možeš da uradiš.“

„Šta na primer? Ne mogu naterati ljude da kupuju slike. Ili hoće da ih kupe ili neće.“ Zapravo, trebalo je da radi više. Trebalo bi da nabavlja manje, pristupačnije slike i time poveća zalihu. Trebalo bi češće da ide u London; da zove druge galeriste i bivše klijente i da ih podseća da postoji. Da zakupi prostor na Sajmu savremene umetnosti u Londonu. Da uradi sve što bi moglo da privuče kupce u galeriju. Tako je radio onih godinu dana pre nego što je zvanično otvorio galeriju, kao i naredne godine. Sad ga je i sama pomisao na to umarala. Kao da je to iziskivalo više energije nego što mu je preostalo.

„Šta je s onim slikama Čarlsa Obrija? Svakako njih možeš da prodaš? Za taj novac kupiš nove slike, pokreneš se i razmrdaš...“, predložio je Ijan.

„Mogao bih... mogao bih dve njegove da dam na aukcijsku prodaju“, zaključio je Zak. *Ali ne i Delfinu*, pomislio je. „Ali kad i njih ne bude... to je to. Nestalo bi suštine galerije. Ko zna kad bih, da li bih uopšte, uspeo da kupim još neko njegovo delo. Trebalo je da se *specijalizujem za Obrija*. Sećaš se da sam ja stručnjak za njegovo delo?“

„Da, ali... nužda zakon menja, Zak. Tako je u poslu. Potru-di se da to ne doživljavaš tako lično.“

Ijan je bio u pravu, ali Zaku je to zaista bilo lično; verovatno preterano lično. Za Čarlsa Obrija je znao već dugo, od detinjstva. Pri svakoj stegnutoj, tihoj poseti babi i dedi stajao bi dugo pored bake i zurio u reprodukciju što je visila u njenoj garderobi. Trebalo je da visi na počasnom mestu u dnevnoj sobi, ali mu je baka rekla da deka to ne da. Kad god bi pitao zašto, odgovarala mu je *Ja sam bila jedna od Obrijevih žena*. Starici bi uvek zaiskrile oči i zadovoljan osmeh bi joj razvukao naborane usne kad bi izgovarala te reči. Jednom ju je Zakov otac čuo, pa je proturio glavu na vrata i namrštio se na nju. *Ne puni detetu glavu tim glupostima*, promrsio je. Kad su sišli, zatekli su Zakovog oca kako uporno pilji u dedu, ali stariji muškarac kao da nije hteo da ukrsti pogled s njim. Još jedan od napetih, teških trenutaka koje Zak tada nije razumeo; trenutaka zbog kojih je strahovao prilikom poseta babi i dedi, a i na povratku od njih zbog očevog neraspoloženja koje bi trajalo još danima.

Na Obrijevoj reprodukciji u bakinoj garderobi bili su prikazani stenovita litica, penušavo srebrno more i duboka trava na vrhu litice povijena na vetru. Po stazi na litici šetala je žena i jednom rukom pridržavala šešir a drugu držala malo odmaknutu, kao da održava ravnotežu. Slika je bila donekle impresionistička, potezi kičice brzi i nagli, ali je čitav prizor izgledao živo. Dok ga je gledao, Zak samo

što nije čuo galebove i osećao raspršene kapljice mora na licu. Mogao je da omiriše vlažne stene, da čuje vetar kako mu struji u ušima. *To sam ja*, rekla mu je baka s ponosom u više navrata. Kad bi gledala sliku, bilo je očigledno da se zagledala u prošlost. Oči bi joj se zamutile, odlutale do dalekih vremena i mesta. Međutim, Zak je uvek osećao da slika izaziva nekakvu nelagodu. Zato što je prilika na njoj izgledala ranjivo na vrhu litice. Hodala je sasvim sama i odmakla ruku da upravi hod, kao da vetar ne duva sa mora već s kopna i preti da je gurne s ivice u uzburkanu vodu. Kad bi dovoljno dugo gledao, ponekad su mu kolena zaklecala, kao kad stoji na vrhu lestvica.

Zapravo, tog jutra je osećala vrtoglavicu, nije bila sasvim sigurna na nogama i u hodu. Snaga novih osećanja koja su je obuzela bacila su sve ostalo u zasenak, kao slabo i lažno. Do Obrijeve kuće je preko litice bilo nešto više od kilometar, a srce joj je sa svakim korakom kucalo sve brže i jače. Nije ga spazila kako slika uljanim bojama. Zastala je na vrhu dugačke uzvišice da dođe do daha. Vetar kao da joj je duvao pravo u pluća, dizao je kao da bi mogla da odleti slično ispuštenom dečjem zmaju. Pomisao da mu je sve bliže, radost što će ga uskoro videti. Posle joj je pokazao sliku, a ona se naježila – posmatrao ju je da ona toga i nije bila svesna. Nešto ju je zabolelo u duši kad je videla rođeno telo koje je on predstavio na slici svojom rukom.

Kad mu je deda umro, a slaba i uplašena baka pristala da ode u starački dom, reprodukcija je već tako izbleдела da je završila u kontejneru, uz još mnoge njihove stvari koje su bile suviše stare, istrošene i pohabane da bi ih iko još koristio. *Prevelika je da ti stane u onaj nov stan*, rekao je odsečno otac. Baka je gledala kroz prozor dnevne sobe, ostala je tamo sve dok nisu odvezli kontejner. Originalna

slika je bila u galeriji Tejt i Zak je išao da je vidi kad god bi boravio u Londonu. Svaki put kad bi je ugledao, osećao je nostalgiju. Vraćala ga je u detinjstvo, isto kao što su umeli miris preprženog hleba, mentol-bombonice i dim cigare; a sad ju je posmatrao i očima odraslog čoveka, očima slikara. Možda je bilo krajnje vreme da prestane sebe da smatra za slikara. Već godinama ništa nije naslikao, a još duže nije imao ništa vredno pokazivanja. Svim srcem je želeo da je prilika na Obrijevoj slici njegova baba, pa je često istraživao slične osobine. Tanušna ramena, u poređenju s njima velike grudi. Sitna prilika s naznakom kose boje svetlog peska. Mogla bi biti ona. Slika je datirana 1939. Te godine, prošaputala mu je baka dok su stajali pred reprodukcijom, ona i deda su išli na odmor u Dorset i odseli u blizini kuće koju je Obri koristio leti; sa slikarem su se sreli u šetnji.

Tek kasnije je Zak shvatio šta je to sve značilo. Nikad se nije usuđivao da upita baku neposredno o tom letu, ali mogao bi da se opkladi da bi se ona nasmejala i slegnula ramenima i da bi joj oči zaiskrile kad bi skrenula pogled, a osmeh joj igrao oko usana. Zak se prisećao izraza njenog lica dok je gledala sliku, a ličio joj je na izraz zaljubljene devojke, i sedamdeset godina kasnije još pod utiskom ljubavi. To ga je nateralo da razmišlja, ali ga je izluđivalo što mu otac fizički ne liči ni na Čarlsa Obrija ni na dedu. Međutim, u porodici se niko nije latio ni kičice ni bloka za skiciranje do Zaka. Niko od njegovih zvaničnih predaka nije imao slikarskih sklonosti. Kad je imao deset godina, poklonio je dedi svoj najbolji crtež BMX bicikla. Bio je dobar; znao je da je dobar. Mislio je da će se deda obradovati, da će biti zadivljen; ali umesto da se osmehne, starac se namrštio na sliku i vratio je Zaku sa prezrivom opaskom. *Nije loše, sinko.*

U galeriji je prošao još jedan dan gotovo bez posetilaca. Neka starija gospođa je provela dvadeset minuta okrećući žičane držače za razglednice, da na kraju ništa ne kupi. Kako je samo mrzeo te držače. Razglednice s umetničkim slikama – poslednji trzaj za zaradu svake ozbiljne galerije, a on nije uspevaao ni njih da proda. Primetio je da je na držače popadala prašina. Na svakoj horizontalnoj žici skupila se gomilica. Obrisao je nekoliko manžetom, ali je ubrzo odustao, pa se setio Ijanovog pitanja kad su se poslednji put videli: *I, šta ćeš sad da radiš?*

Tad ga je spopalo nešto nalik panici i steglo mu utrobu; zato što uopšte nije znao šta bi. Pred njim se pružala bezoblična budućnost, u kojoj nije video ništa čemu bi stremio, što bi bilo dobra zamisao ili što bi uopšte mogao da uradi. Ništa mu nije vredelo ni da se osvrće unazad. Ono najbolje što je uradio, njegovo najveće dostignuće, sad je bilo hiljadama kilometara daleko, u Masačusetsu, verovatno već s američkim izgovorom i na putu da njega zaboravi. A kad bolje pogleda iza sebe, sve što je mislio da gradi ispostavilo se da je nepostojano i da se smrvilo dok nije gledao. Slikarska karijera, brak, galerija. Iskreno nije znao kako je do toga došlo – je li bilo znakova koje je prenebregao ili neke suštinske greške u pristupu životu. Smatrao je da je učinio sve kako treba, mislio je da je naporno radio. No sad je bio razveden, baš kao i njegovi roditelji. Baš kao što su njegovi baba i deda želeli da budu, ali su ih sprečili običaji njihove generacije. Pošto je prisustvovao krvavom bojištu razilaska svojih roditelja, Zak se zakleo da se njemu to neće dogoditi. Pre nego što se oženio, bio je ubeđen da će on činiti ispravno sve ono što su oni uradili pogrešno. Zagledan u prazno, krenuo je unazad svojim životnim putem, tražeći sve trenutke i mesta koje je mogao da promaši.

Napolju je sunce potonulo iza krovova kuća a senke se izdužile i produbile po podu galerije. Svakog dana su se sve ranije spuštale. Uvlačile se u uske uličice gde su se svetla kamena pročelja Bata pružala s obe strane kao kanjon zidova. Po letnjoj vrelini, one su bile blaženo utočište od blistavog sunca, od vrućine i lepljivog pritiska ljudi. Sad su izgledale tegobno i zloslutno. Zak je otišao do pisaćeg stola i utonuo u stolicu, iznenada smrznut i umoran. Daće bez premišljanja i poslednje što ima onom ko mu kaže jasno i precizno šta treba dalje da radi. Osećao je da neće izdržati nijedan dan više zarobljen u tišini galerije, gde se davio u zvuku odsutnosti ćerke, odavno otišle žene i bez klijenata, bez kupaca. Taman je rešio da se užasno i besmisleno napije, kad su se dogodile dve stvari u roku od pet minuta. Prvo je u katalogu aukcijske kuće *Kristi* pronašao da se prodaje crtež Čarlsa Obrija, a onda je usledio telefonski poziv.

Zurio je u opis crteža kad je rasejano i nezainteresovano digao slušalicu.

„Gilkristova galerija.“

„Zak? Ovde Dejvid.“ Odsečne reči ugladenog, nepoznatog glasa.

„O, zdravo, Dejvide“, odgovorio je Zak, pa otrgao pogled od kataloga i pokušao da smesti negde to ime i taj glas. Odjednom je osetio kako bi trebalo da obrati pažnju. S druge strane je začuo zbunjeno brundanje.

„Dejvid Felous iz *Haverlija*?“

„Da, naravno. Kako si, Dejvide?“, kazao je prebrzo Zak. Od nelagode su ga zasvrbeli prsti, kao kad bi mu u školi zatražili zadatak koji nema.

„Vrlo dobro sam, hvala. Odavno se nismo čuli. Zapravo, više od osamnaest meseci. Znam da si rekao kako ti treba više

vremena da mi doneseš rukopis, s tim smo se složili, ali u nekom trenutku se izdavač zapita hoće li se knjiga uopšte pojaviti...“

„Da, vidi, izvini zbog kašnjenja... ja sam... ovaj...“

„Zak, ti si naučnik. Za knjigu je potrebno onoliko koliko je potrebno, toga sam svestan. Danas te zovem da ti kažem kako se kod nas pojavio još neko s okosnicom rada o Čarlsu Obriju...“

„Ko?“

„Možda je korektnije da ne kažem ko. Ali predlog je upečatljiv, pokazao nam je polovinu rukopisa i rekao kako se nada da će ga završiti za četiri-pet meseci. To bi se lepo podudarilo s izložbom planiranom za sledeću godinu u Nacionalnoj galeriji portreta... U svakom slučaju, biću iskren s tobom, iz uprave su mi naložili da te pojurim. Ne želimo da kasnimo s novim velikim radom o tom slikaru, te hoćemo da ga objavimo na leto. Što znači da bi trebalo da nam predaš rukopis u januaru, najkasnije u februaru. Kako ti to zvuči?“

Slušalice pritisnute snažno uz uvo, Zak je piljio u Obrijev crtež u katalogu. Na njemu je bio mladić zamišljenog izgleda; ravna plava kosa mu pada u oči, lepe crte lica, oštar nos i brada.

Zdrav, pomalo baraba. Lice koje u mislima priziva prizore školskih partija meča među dečacima; nestašluke u spavaonici; ukradene sendviče i ponoćne gozbe. *Denis* je bio naziv slike, a datirana je 1937. To je treći Obrijev portret istog mladića koji je Zak video, a videvši ovaj, više nego ijednom dotad, bio je siguran da nešto nije u redu. Kao kad čuješ zvuk napuklog zvona. Nešto je bilo neusklađeno, pogrešno.

„Kako to zvuči?“, ponovio je Zak nakašljavši se. *Nemoguće. Ne dolazi u obzir.* Više od šest meseci nije ni pogledao dopola skrpljen rukopis, one tabake beležaka.

„Da, kako ti to zvuči? Jesi li dobro, Zak?“

„Dobro sam, da... ja...“ Ućutao je. Odustao je od pisanja knjige – još jedan projekat koji se ugasio – zato što mu se činilo da je ista kao sve ostale knjige o Obriju koje je pročitao. Želeo je da napiše nešto novo o tom čoveku i njegovom radu, nešto što će dati jedinstven uvid, moguće onakav kakav samo rođak, tajni unuk, može da pruži. Na pola puta je shvatio da ne raspolaže takvim uvidom. Tekst mu je bio predvidiv i obuhvatao je već dobro obrađeno tlo. Njegova ljubav prema Obriju i njegovom delu preterano je upadljiva, ali to nije dovoljno. Imao je podatke, sve one beleške. Gajio je strast prema temi. Samo nije imao poseban ugao. Trebalo bi jednostavno to da kaže Dejvidu Felousu i okonča sve, pomislio je. Neka taj drugi objavi knjigu o Obriju. Tad je sa bolom shvatio da će, ma kako avans bio skroman, verovatno morati da ga vrati. Nije znao odakle bi izvukao novac, pa se gotovo glasno zasmejao.

Međutim, ona slika u katalogu mu je privlačila pažnju. *Denis*. Kakav je to izraz na mladićevom licu? Bilo je tako teško odrediti ga. Načas bi izgledao čežnjivo, pa nestašno, a onda opet tužno, ispunjen žaljenjem. Menjao se kao svetlost vetrovitog dana, kao da slikar nije mogao da ga uhvati, da na papir prenese pravo raspoloženje. A upravo to je Čarls Obri radio, u tome je ležala njegova genijalnost. Umeo je, kao niko drugi, da istakne osećanje, ščepa nestalnu misao, karakter. Da ih prikaže tako jasno i vešto da likovi s papira ožive. Čak i kad bi izraz bio dvosmislen, zato što bi raspoloženje modela bilo takvo. Umeo je da nacрта samu dvosmislenost. Ali ovo je bilo drugačije. Sasvim drugačije. Ovo je izgledalo kao da slikar nije mogao da dešifruje, da preotme modelovo raspoloženje. Zaku se činilo da je nemoguće da Čarls Obri izradi tako nedovršenu sliku, a ipak su potezi olovke, osenčenja,

bili sami po sebi njegov potpis... Osim toga, bunio ga je i datum. Bio je pogrešan.

„Uradiću to“, rekao je iznenada, zapanjivši i samog sebe. Od napetosti mu je glas zazvučao preko.

„Uradićeš?“ Dejvid Felous je zvučao iznenađeno i ne baš uvereno.

„Da. Doneću ti ga početkom sledeće godine. Čim stignem.“

„Dobro... odlično. Sjajno je što to čujem, Zak. Priznajem da sam već mislio kako si zapao u ćorsokak. Zvučao si tako sigurno da imaš nešto sasvim novo na temu, ali onda je prošlo dosta vremena...“

„Da, znam. Žao mi je. Ali završiću knjigu.“

„U redu. Baš dobro. Reći ću upravi da se moja vera u tebe potvrdila“, kazao je Dejvid, a između redova je Zak čuo tanku bojazan, blago upozorenje.

„Da, potvrdila se“, rekao je Zak dok mu je u glavi kiptelo.

„Dobro, onda da krenem. Biću slobodan da kažem kako i ti treba da kreneš.“

U tišini posle razgovora Zak je pročistio osušeno grlo i oslušnuo kako mu um juriša, pa se opet skoro naglas nasmejao. Odakle uopšte da počne? Nametao mu se jedan jedini odgovor. Ponovo je pogledao katalog, stranicu na kojoj je Denisov portret. *Iz privatne zbirke u Dorsetu*. Opet prodavac bez imena, baš kao i ranije. Pojavile su se već tri Denisove slike iz te tajanstvene zbirke, kao i one dve Micine. Sve to u poslednjih šest godina. I sve kao studije za slike koje niko nikad nije video. Zaku je na pamet palo samo jedno mesto u Dorsetu odakle bi počeo da traži njihov izvor. Ustao je i popeo se da se spakuje.

DRUGO POGLAVLJE

Imala je posetu u krevetu koji je nekad bio majčin i još ugnut od Valentinog tela. Od one noći kad je videla Selest, snovi su joj bili popunjeni, natrpani onima kojih odavno nema i koji su odavno pomrli. Samo su čekali da zažmuri pa bi joj se primakli, tihim korakom, iz daljine pa bi se najavili daškom mirisa, prošaptanom rečju ili izrazom lica kakav su često imali. Selestine divlje oči, Čarlsove šake umrljane bojom, upitno izvijene Delfinine obrve, Elodi koja treska nogom. Njena majka koja bljuje vatru. A s njima su navirala osećanja i svako od njih bi je zapljusnulo kao talas i otežalo joj disanje. Odvuklo bi je daleko od kopna pa nije mogla da spusti noge, nije mogla da se osloni i obezbedi. Borila se da se ne udavi. Obavijalo ju je more upamćenih lica i glasova, vrtelo ju je i udaralo tako da bi se budila s bolom u stomaku i glave tako pune da nije mogla da se seti gde je i šta je to. Oni su je ispitivali, baš svi redom. Na ta pitanja je samo ona znala odgovore. Tražili su istinu, tražili njene razloge, tražili kaznu.

Kad bi joj se oči navikle na pomrčinu i razabrale blede obrise prozora i poznatog nameštaja, postepeno jačanje glasa bi se stišalo a predosećaj bi se vratio. Osećaj da neko dolazi i da će zbog tog neznanca svi koje je izgubila i svi kojih se plašila vrebati iz mračnih kutaka kuće i nevidljivi čekati priliku da iznesu svoje zahteve. Tražiće istine koje je već decenijama krila; sakrila od svih, ponekad čak i od sebe same. Shvatila je da će im zahtevi postajati sve glasniji. Osećala je kako joj panika treperi u utrobi. Oni će ojačati, osim ako ne uspe da pronađe način da ih sputa. Sasvim budna, ležala je i tiho mrmljala kako ih ne bi čula, pa se trudila da dokuči hoće li taj koji dolazi biti prijatelj ili neprijatelj.

Selo Bleknoul leži u prevoju valovite dorsetske obale, istočno od selâ Kimerid i Tajnam – tog čudnog sablasnog mesta koje je 1943. Ministarstvo rata rekviriralo kao teren za obuku vojske i nikad ga nije vratilo stanovnicima. Kao malog, roditelji su Zaka odveli u to selo, kad su jednog avgusta letovali u tom kraju. Zak se vrlo jasno sećao zatona Lulvort, jer je tamo dobio sladoled – mnogo željen a retko dobijan – a plaža je bila u obliku savršenog polumeseca i činila se nestvarnom, gotovo kao da je iz neke druge zemlje. Napunio je džepove do ivice glatkim belim oblucima, pa se rasplakao kad ga je majka naterala da ih pobaca pre nego što uđe u auto. *Možeš zadržati jedan*, rekao mu je otac i svadljivoj majci uputio ubistven pogled. Sad se Zak pitao kako nije shvatio koliko su njih dvoje bili nesrećni. U samom Bleknoulu, otac je lutao kratkim ulicama pogleda punog iščekivanja, kao da je ubeđen da će pronaći nešto ili nekog. Šta god to bilo, do kraja letovanja tog pogleda više nije bilo, zamenio ga je izraz

ukorenjene tuge i razočaranja. Na majčinom licu se videlo razočaranje druge vrste.

Zak je krenuo puteljkom, koji je bio tako uzan da su mu ogledala s obe strane šibale prašnjave vlati mečje šape. Na zadnjem sedištu auta stajali su na brzinu spakovan kofer i kartonska kutija sa svim beleškama koje je sakupio za knjigu o Čarlsu Obriju. Bilo ih je više nego što je pamtio da ih ima. Prorezi na kutiji su se opasno ulegli kad ju je digao ispod kreveta. Pored kutije je stajao laptop u torbi, pun slika Eliz i brojeva i adresa da bi s njom stupio u kontakt; i to je bilo sve što je poneo sa sobom. *Ne*, ispravio se žalosno. *To je sve što imam*. Iza sledeće krivine pojavilo se selo, ali je put nastavljao na jug, prema mestu na kome zemlja ponire i nestaje u moru, pa je Zak iznenada osetio da ne želi tamo da stigne. Nije imao pojma šta će da radi kad stigne i zbog toga se osećao nelagodno, gotovo uplašeno. Opet je dao gas i produžio kroz selo, još oko dva kilometra, dok se put nije završio na malom zakorovljenom parkiralištu. Tu je bio izbledeli narandžasto-beli kotur za spasavanje i znak upozorenja na plimu i podvodno stenje, na trošnom pojasu kopna pod kojim se valjalo sivo more, ustalavano i nespokojno.

Zak je razmislio šta sledeće da uradi. Znao je da više nema kuće koju je Čarls Obri leti iznajmljivao – drugi su već pokušavali da je obiđu, ali ona je izgorela u nekom trenutku pedesetih godina prošlog veka i više joj se ni temelji ne vide. Na mestu gde se kuća nalazila, opština je šezdesetih godina izgradila put koji široko obilazi selo i vodi na jugozapad. Neko vreme je posmatrao belu morskenu penu. Voda mu je izgledala hladno i neprijateljski dok je udarala u stenovitu obalu, stalno u pokretu, kao da ključa. Čuo je kako brunda pod jačim zvukom vetra što se razdvajao oko njegovog auta. Taj zvuk i ona siva svetlost iznenada su mu se učinili

pusti; kao da su odjekivali u praznini koju je osećao u sebi i nepodnošljivo je uvećavali. Imao je utisak da jedva i postoji, te se zamislio boreći se s tim osećanjem.

Sve je počelo upravo u Bleknoulu. Razdor među njegovima babom i dedom, udaljenost oca i dede koja je tako bolela oca. Tu je Obri bacio čini na Zakovu porodicu i tu ih je i dalje uspomena na tog čoveka držala u ropstvu. Odatle tiho izlaze na prodaju iz nekog skrovitog kutka skice koje istovremeno moraju biti, ali i ne mogu biti Obrijeve. Zak je otvorio vrata. Mislio je da će biti hladno, digao je ramena u iščekivanju, spreman da zadrhti. Napet pred naletom koji je izostao. Vetar je bio topao i vlažan, pa mu je ušao u uši i zazvučao uzbudljivo i zanosno. Uzavreo, treperav zvuk, ni nalik jauku. Na kožu su mu popadale sićušne kapi vode i kao da su ga pokrenule, probudile iz transa u kom i nije znao da se nalazi. Duboko je udahnuo. Zaključao je auto i pošao do ruba niske litice. Uska neravna staza prosecala je mrku zemlju i stenje do plaže. Zak je bez razmišljanja krenuo stazom i preskakao odvaljeno kamenje dok nije stigao do podnožja. Preko stenja je stigao do obale, čučnuo na jednom velikom ravnom kamenu i umočio prste u vodu. Bila je užasno hladna. Kao dete, svejedno je ulazio u nju. Kao da nije osećao hladnoću, iako ima fotografija kako se, onako mršav i u natopljenim kupaćim gaćama, ceri pomodrelim usnama nad kanticom račića.

Pod vodom su stene oživele u nijansama sive, mrke, crne i bele. Pena što je plivala u blizini ponegde se nezdravo žute-la, ali je voda ipak bila staklasto prozirna. Ponekad je sve preveliko, iznenada je pomislio Zak. Prekrupno da bi se čovek izmakao i pogledao sve odjednom. A to je porazno, zastrašujuće. Treba prići blizu, pogledati svaki sastavni deo i latiti se prvo onog čega može. Ponovo je gurnuo prste u

vodu i dodirnuo ravnu stenu kojom se pružala jasna bela pruga tačno po sredini. Pomislio je da je naslika, pa je u mislima prebiraio po bojama da nađe pravu mešavinu kojom bi predstavio hladnu vodu, besprekoran kamen. Nije bio siguran bi li u tome uspeo, ali prošlo je već mnogo, mnogo meseci otkad nije osetio potrebu da pokuša. Nešto mirniji, uspravio se, obrisao prste o zadnji deo farmerki. Zakrčala su mu creva, pa je seo u kola i vratio se u Bleknoul, gde je video pab koji mu se učinio primamljiv.

Fenjer sa siskom je bio smešten u naherenoj zgradi, sa zidovima od portlandskog kamena pod talasastim krovnim crepom. Pred njom je u korpama visilo suvo i dugačko cveće s kraja leta, među kojim je promicala lobelija; na tabli je bila metalna lampa čudnog izgleda s ručicom na vrhu i dugačkom ušiljenom cevi što joj je štrčala sa strane – najviše je ličila na iskrivljenu kanticu za zalivanje. Pab je bio usred sela, među zgradama zguranim oko malenog parka i raskrsnice. Koliko je uspeo da vidi, bio je to i jedini objekat te vrste; na zidu jedne kućice naslikan je znak *Hovis* koji je svedočio o davno nestaloj prodavnici; poštansko sanduče na drugoj govorilo je o zatvorenoj pošti. U pabu je bilo sveže i tamno, a u pozadini poznat, oštar miris piva i ljudi koji se probijao kroz duvanski dim. Jedan stariji bračni par jeo je ribu s pomfritom za stolicem blizu kamina, iako je on bio prazan i očišćen preko leta. Njihov hrt je odmerio Zaka tužnim pogledom dok je ovaj išao do šanka da naruči pivo i sendviče sa šankom. Šanker je bio prijatan i glasan. Progovorio je preglasno za tu tihu prostoriju, pa se hrt trgao.

Tu je bilo još nekoliko ljudi koji su jeli i tiho razgovarali. Zaku se učinilo da je preupadljivo da sedi sam za stolom, pa je ostao za šankom, popeo se na barsku stolicu i skinuo džemper.